

Kiss Gábor

Messzelátó

Fejezetek Írország XIX. századi történelméből

Írország történelmének egyik legmeghatározóbb tényezője Anglia s a vele való viszony. Az ország egész középf- és újkori történelme nem más, mint az angol hódítás elleni és az ország függetlenségéért vívott harc története. Sajátos földrajzi helyzete s a nagyhatalmi érdekvisszonyokban elfoglalt periférikus helyzete miatt az ír nemzet hathatós külföldi támogatás nélkül, egyedül vívta a harcot. Az ír szigetek hagyományosan angol érdekszférának számítottak. Hosszú harcok után az Oliver Cromwell vezette angol seregek 1649–1652 közötti hadjáratának eredményeképp a sziget Anglia birtokába került, amely vallási, politikai és gazdasági okok miatt egy sor diszkriminatív intézkedést hozott az írek ellen. Az országot gyarmatként kezelték, az ír érdekek, a katolikus vallás, az ír kultúra, a népnyelv és folklór az angol hódítás és uralom kiterjesztésével együtt fokozatosan háttérbe szorultak. A XVIII. század vége felé, 1778-tól megkezdődött egyfajta enyhülés – főleg egyházpolitikai vonalon –, de ez nem érte el az írek által kívánt mértéket. Ekkor a harcot az ír bitokosok vezették, akik – John Mitchell, az 1848-as mozgalom egyik vezéralakja szerint – elsősorban saját érdekeik vezettek. Az elégedetlenség 1798-ban felkelésbe torkollott, melyet egy republikánus társaság, az Egyesült Írek szerveztek, lord E. Fitzgerald vezetésével. A felkelés bukása után a britek megkísérelték rendezni a helyzetet. A William Pitt vezette kormány a megoldást a katolikusok egyenjogúsításban látta, ezt nem sikerült elérni ezért a miniszterelnök 1801-ben lemondott. 1800-ban a parlament a felkelés ürügyén elfogadta az egyesülési törvényt, az Act of Union-t. A törvény szerint 1801 január 1-től a két ország egyesül s az új államalakulat neve: Nagy Britannia és Írország Egyesült Királyság. Az ország uralkodója az angol király. A londoni parlamentben hozott törvények feltétel nélkül, az írek véleményétől akár teljesen függetlenül érvényesek Írországban.

Az egyesülés után ugyanúgy folytatódtak a hátrányos intézkedések. Ezek hátrányosan érintették az gazdaságot is, mivel az országot Anglia élelmiszer szállítójává degradálta s nem fejlődtek az angol tőkének konkurrenciát jelentő ágazatok. A kultúrában is maradtak diszkriminatív szabályok: három angol egyetem (Oxford, Cambridge, Durham) csak anglikán vallású hallgatókat fogadott. Először a londoni egyetem – „a Gower utcai istentelen intézmény” – nyitotta meg kapuit a nem anglikán vallásúak előtt. Az egyetemi oktatás vallási szempontból teljesen nyílttá csak 1871-ben válik, mikor Cambridge és Oxford egyetemét törvényileg kötelezik a nem anglikánok befogadására. A katolikus vallásúak egyenjogúsítását tűzte zászlajára az 1811-ben alakult Ír Katolikus Szövetség. A szervezet 1823-as tömegmozgalommá válása erőt adott az emancipációért vívott küzdelemnek. Ezt Daniel O’Connel vezette s ő volt az, aki a mozgalom segítségével eléri a katolikusok egyenjogúsítását. Az 1829-ben elfogadott Test of Act értelmében a katolikusok szavazati jogot kapnak, lehetővé válik számukra a hivatal viselés s a parlamenti munkában való részvétel. Ez a törvény azonban az ulsteri presbiteriánusok körében érezhető aggodalmat és ellenszenvet váltott ki. A törvény nagy jelentőségű volt, mivel ír földön a katolicizmus – Ulster területét kivéve – megőrizte egyeduralmát s ezzel a törvénnyel

jelentős erőket sikerült a ír politika mögé felsorakoztatni. Emellett a vallás köntöse alatt – mint ahogy az előbbiekben láttuk – sikerült a nemzeti erők jelentős csoportjait egy cél érdekében egyesíteni. A későbbi függetlenségi küzdelmeknek is gyakori jellemzője, hogy felszínen vallási ellentétnek tűnik, de valójában politikai ellentét. A protestánsok attól tartottak, hogy a katolikus többség legyőzheti őket. Aggodalmuk nem is volt teljesen alaptalan, mivel az 1830-as években az anglikán egyház hatalma fokozatosan csökkent. Az egyházadó, a dézsma miatt robbantak ki véres jelenetekbe torkolló megmozdulások a 30-as években. Az anglikán egyháznak – államegyház volta miatt – kellett beszolgáltatni az egyházi tizedet. Az írek azonban zömmel katolikusok voltak s így nem vették igénybe az anglikán egyház szolgáltatásait. Nem voltak hajlandók befizetni a dézsmát, amit az anglikán klérus természetesen nem vett jó néven. Adminisztratív s ha szükséges látszott, fegyveres erőt vett igénybe a tized behajtásához. Erőszakos jelenetektől sem mentes agrárháború bontakozott ki s az események mézárlásba torkollotak, míg 1837-ben a tory kormányzat törvényileg szabályozta a dézsma szedését. A protestánsok aggodalma mellet bonyolította a helyzet, hogy Ulster volt Írország iparilag egyik legfejlettebb régiója s ez- valamint a vallás miatti viszonylagos lojalitása a koronához- fokozta a terület értékét s így a befolyását is az angol kormánynál. 1830-ban útjára indul egy antialkoholista mozgalom, ami főleg a vallásosabb írek körében ér el sikereket. Ez a mozgalom kettős haszonnal járt : erkölcsi fegyvert adott az ír politikusok kezébe, másrészt a lakatot tett a fecsegő részeg szájakra, ezzel is csökkentve az illegálisan dolgozók lebukásának veszélyét. A mozgalommal szemben álltak a világibb nacionalisták, akik szükségesnek tartották a gyenge szeszipar védelmét, amely az elmaradott gazdaság fontos bevételi forrása volt, másrészt szerintük az ír szokások bírálata szégyenfoltot jelentett a nemzeti virtuson.

Az emancipációs törvény nem elégitett ki mindenkit. Az új helyzetet kihasználni igazán csak a birtokosok, a tehetősebbek tudták, mivel ők kerültek a parlamentbe, ők töltötték be a hivatalokat. Az újabb megmozdulásokban már nem töltöttek be a korábbiakhoz hasonló jelentős szerepet. A törvénnyel elégedetlenek, a kompromisszumra kevésbé hajlók hozták létre 1832-ben a repeal mozgalmat. A *repeal* (= megszüntetés) fő célja az Angliával 1801-ben létesült unió felmondása s a független ír állam megalakítása. Ekkor az ír közállapotok nagyban hasonlítottak Kelet-Európa viszonyaihoz. 1841-es népszámlálás adatai szerint az ír vidéki lakosság fele a legrosszabb lakásviszonyok között élt: ablaktalan, egyszobás bádogkalyibákban. Ekkor épültek tömegesen az országban az ablaktalan viskók, mivel a házadót az ablakok száma szerint kellett fizetni. A szegénység miatt a bútor gyakran fényűzésszámba ment. 1837-es összeírás szerint a Donegal grófságbeli Tulkhobagh városának 9000 lakosa összesen 10 ágygal, 93 székkel és 243 zsámollyal rendelkezett. Másik végletet az arisztokrácia fényűző palotái képviselték. A városban ugyanilyen kirívóak a különbségek. A lakosság életszínvonalához hasonlóan a gazdaság is fejletlen volt. A sziget ércében és szénben csak elhanyagolható készletekkel rendelkezik, így még kevésbé adódott lehetőség a fejlett angol iparral szemben valamiféle ipari tevékenységre. A helyzetet súlyosbította, hogy a szigetet gyarmatként kezelték, illetve mezőgazdaságának az angolok által rákényszerített egyoldalúsága. Az agrárágazat fő profilja a burgonya- illetve az Angliát ellátó gabonatermesztés. A burgonyavész és a szabadkereskedelmi törvény előtt a kisparcellás gazdálkodás a legjellemzőbb, míg utána ezek fokozatosan tönkremennek, hogy átadják helyüket a nagy gazdaságoknak. A tendenciára jellemző, hogy 1841-

ben az 1-5 acre nagyságú birtokok száma még 310 436, 1851-re, alig tíz év alatt 88000-re csökkent a számuk. Hogy mi vezetett ide?

Legfontosabb ok a burgonyavész. 1841-től sorozatosan rossz termésű évek követték egymást Európa több részén is, amik az 1845/46-os burgonyavészben érték el a csúcspontot. Ez legsúlyosabb következménnyel a burgonya termesztésre szakosodott ír mezőgazdaságra hatott. A katasztrófálisan rossz termés ellenére az angolok továbbra is követelték a szokásos élelem kontingenst. A termés az ír lakosság ellátására elegendő lett volna, de az angol igények kielégítése miatt hatalmas éhínség súlytotta az országot.

Az 1848-ig tartó éhezésnek mintegy 1 millió halálös áldozatot követelt. Tömeges méretet öltött a kivándorlás. Már 1843-ban alakultak emigrációt segítő szervezetek, pl. a „katolikusok kivándorlását elősegítő társaság” nevű egyesület, amely részvénytársasági formában működött. Részvényesei csak ír katolikusok lehettek. 1/2 font értékű részvényeket bocsátott ki. A kivándorlás elősegítése mellett fontos célja volt a kivándoroltak letelepedésének megkönnyítése. Mindezek hatására Írország lakossága az 1841-iki 8,2 millióról 1911-re 3,2 millióra csökkent. Az addig is nehéz helyzetben lévő lakosság a válság hatására még jobban elszegényedett. A szegénység kezelésére hozta az angol parlament 1843-ban a szegénységi törvényt. A törvény két részre osztja a munkanélküli szegényeket. Egyik részüket azok alkotják akik nem képesek dolgozni- gyerekek, betegek, öregek, őket menedék helyeken helyezik el nyomorúságos körülmények közé. A munkaképeseket dologházba kényszerítik, ahol minimális ellátás mellett nehéz fizikai munkát végeztetnek velük. Ezen intézmények fenntartásának fedezésére vetették ki a szegényadót. A törvénynek nagy ellenzéke akadt. Egyik fő problémát a korrupció okozta, mivel az beszédett összeg nagy részben a hivatali apparátus zsebébe vándorolt. A szegényházak felállítása is számos visszaélésre adott alkalmat. O’Connel javasolta, hogy csak 500 font feletti jövedelem fölött tegyék kötelezővé az adó fizetését. Felhívást tett közzé melyben követelte a telektizedadó teljes eltörlését, a haszonbér pontos megállapítását, védelmet és ösztönzést az ír ipar számára, általános és titkos választójogot és a szegényadó eltörlését. Emiatt perbe fogták s kénytelen volt új indítvány előterjeszteni, mely jobban megfelelt a brit vezetésnek. Közben az agrárválság mind jobban éreztette hatását. A súlyos helyzet láttán megmozdult Anglia és Európa, gyűjtések indultak Írország megsegítésére. Jelentős összeggel gyűltek össze. A pénz kiosztását azon ban felhasználták az ír kisgazdaságok tönkretételére : segélyt csak munkáért lehet adni és csak az kaphatott. aki túladdott minden 1/4 holdon felüli birtokán. Az 1846-ban hozott szabadkereskedelmi törvény szintén nem a kistermelőknek kedveztek. A gabonárak csökkentek, de az adó változatlan maradt, így megnőtt a beszolgáltatandó mennyiség s ez, valamint az amúgy is rossz termés tönkretette a bérlőket és a kis parcellán gazdálkodókat. A bérlőket elűzték, a kis birtokokat felvásárolták. Az így kialakuló nagybirtokokkal kezdetét vette az ír mezőgazdaság kapitalizálódása. Az egykori tulajdonosok és bérlőknek csak kis részét tudták továbbra is az agrárszférában foglalkoztatni. Míg más országban a felszabaduló munkaerő a városokba áramlik és az iparban talál megélhetést, addig az ír parasztnak a gyenge nemzeti ipar miatt nincs ilyen lehetősége. A túléléshez a legnagyobb esélyt a kivándorlás kínálta. A hatalmas méreteket öltött kivándorlás, a „krumpli emigráció” miatt az újságok az ír kultúra eltűnéséről cikkeznek. Általánossá válik az angol nyelv használata, csak az elmaradottabb nyugati grófságokban őrzi egyeduralmát az ír nyelv, országszerte az angol lesz a hivatalos

nyelv. Az ekkor kezdődő lakosságcsökkenésnek csak századunk hatvanas éveiben sikerül gátat vetni. Kialakul az ír mezőgazdaság máig jellemző arculata, az állattenyésztés dominanciája, melynek az ország óceáni éghajlata is kedvez. Rendkívül megnövekedett az ún. agrárbűnözés. A kisemmizett ír parasztok erőszakos cselekményeket hajtottak végre az adószedők, a birtokfelvásárlásokban közvetítő és azokon nyereszskedő ingatlanügynökök és a kis farmok felvásárlói ellen. Ezen mozgalmak összefonódtak a nacionalizmussal.

1848-ban a „smaragdsziget” sem kerülte el az egész Európán végig söprő forradalmi hullám. A szervezkedés központja és vezetője az Ír Konföderáció nevű mozgalom, melynek élén Michael Doheny- a Fénian Testvériség mozgalom alapítója- valamint John Mitchell és William Smith O'Brian állott. Ez a szervezet az Ifjú Írország mozgalom és különféle szervezett polgári csoportok együttműködéséből jött létre. O'Brian a Konföderáció 1848 februári gyűlése elé terjesztette határozattervezetét, melyet a nyilvánosság elé szánt s amit a gyűlés el is fogadott. Eszerint tiltakozniak azon brit vádak ellen, melyek szerint a mozgalom a társadalom szétzüllesztésére törekszik.

Kinyilvánították céljukat, hogy az osztályok összefogásával és a közvéleménynek az alkotmányos műveletekre gyakorolt nyomásával elérjenek egy ír parlamentet. Elvetnek minden, aaz országot polgárháborúba sodró törekvést és nem támogatnak semmiféle szembeszegülést az adók és a járadékok fizetésével. Tiltkozásukat fejezik ki az írek lefegyverzése ellen, mivel szerintük minden szabad embernek joga van fegyvert hordani. A programon látszik hogy a nyilvánosság számára, készült, mivel egy szót sem tartalmaz az ország függetlenségéről. Ennek ellenére a rendőrség felfigyelt O'Brianre s szemmel tartotta a vezetőket. A helyzet fokozatosan radikalizálódott.

Az United Irishman április 24-iki számában John Mitchell már arról ír, hogy „Írországot az írek számára”, vallási különbség nélkül. Elveti az ír földbirtokos osztállyal való szövetséget, mivel szerinte azok csak saját érdeküket nézik.

A fokozódó hatósági tevékenység ellenére a radikalizálódás nem állt meg. Ekkor még Európában is sikeresek a forradalmak, leverésük hónapok múlva következik be. Mitchell május 13-án írt cikkében nyíltan ki is mondja a végső célt: „a mi világunknak valamennyi számottevő része, tényezője és eleme ... egy és ugyanazon fényes cél fele törnek... az egy és oszthatatlan Ír Köztársaság felé.” Felhívja továbbá a lakosságot, ha ez a nap elkövetkezik, mindenki legyen fegyverben, mivel az ország gazdag, képes eltartani magát, de harcolni kell minden ír terményért.

Júliusban a francia felkelésre élesen reagáltak. A felkelést kommentáló írásban először elhatárolják magukat a kommunistáktól, majd elítéli a felkelés okozójának tartott francia szociális rendszert, ezen keresztül azonban az ír rendszer bírálatát fogalmazza meg. A szerző – T. D. Reilly – a cikk végén vonja le a számára legfőbb tanúságot a barikádharc sikeréről: a katonailag tapasztalatlan párizsi felkelők a túlerőben lévő képzett kormánycsapatokkal vívott 15 órás harcban 15 000 katonát öltek meg. Gondolatmenetének pedig a következő mondatral zárja: „ez a felkelők által harc képtelenné tett 15 000 ember pontosan kétszerese a dublini brit helyőrségnek – ez olyan tény, amit érdemes időnként emlékeztetünkben felmérni”. A hatóságok folyamatosan figyelemmel kísérték az eseményeket s nem csak a követelésekről, hanem a készülődő felkelésről is tudomást szereztek. Mielőtt beindultak volna az események, a vezetőket

letartóztatták és száműzésre ítélték. Az összetartó erő nélkül maradt Konföderáció fokozatosan széthullott s az általa megindított felkelést az angolok könnyűszerrel levertek. Szabadulása után Doheny 1861-ben egy európai körutat tesz, melynek során eljut Magyarországra is. Itt tanulmányozza a magyar harcmódot, részt vesz az országgyűlés ülésein. Itt arra az elhatározra jut, hogy Írország számára is a helyes út egy nemzeti parlament kiharcolása. Nézeteit azonban csak emlékirataiban írja le, így nem terjednek el szélesebb körben.

A liberális polgárság által alapított Bérliói Jogok Ligája a 48-as követelésekhez képest mérsékeltabb programmal lépett elő. Az angol parlament által kívánta megvalósítani a földkérdés biztonságát, vagyis hogy a birtokos ne kergethesse el önkényesen bérliójét, a bérelt föld szabad eladását, feltéve hogy az új bérlió vállalja a régebbi feltételeket és az igazságos járadék megállapítását, miszerint a járadékot a bérlió közösség állapítja meg. A felkelés során szétvert mozgalmakból és az USA-ban alakult féniek – Finn MacCool ír szabadságharcos neve után – titkos szervezetéből jött létre 1858-ban az Ír Köztársasági Testvériség. Célja a független ír köztársaság megteremtése fegyveres felkelés útján. A szervezet fontos bázisa az Egyesült Államokban élő hatalmas ír közösség. Az 1861–1865 között folyó amerikai polgárháborúban mintegy 200 000 fëni harcol, akik így megszerzik a szükséges hadi tapasztalatot és fegyvereket. Az egész mozgalmat James Stephens fogja össze, aki visszautazik Írországba, segíteni a szervezkedést. A terv szerint az ő jeladására fog kitörni a felkelés, azonban túl sokat rétovizik, a terv lelepleződik, az angolok lecsapnak, a vezetőket súlyos börtönbüntetésre ítélik, a felkelés katonai parancsnokát, Kelley-t kivégzik. A sikertelen felkelések hatására egyre többen látják be fegyveres harc irreális voltát, növekszik a hajlam a megegyezésre. 1870-ben Isaac Butt előterjesztésével kezdetét veszi a Home Rule mozgalom, mely a börtönben lévő féniek amnesztiájáért folytatott kampányból nőtte ki magát. Az előterjesztés lényege, hogy Írország kapjon önkormányzatot a brit koronán belül Ennek az elképzelésnek a fő képviselője az Ír Naionalista Párt. A Home Rule-t tette programjává az 1872-ben alakult Ír Önkormányzati Liga, melynek sikerességét jelzi, hogy nem sokkal megalakulása után már 60 képviselőt küldött a parlamentbe. A parlamentben azonban nem értek el számottevő sikereket, mivel mind a liberális, mind a konzervatív képviselők rendszeresen leszavazták az ír önkormányzatra vonatkozó betérjesztéseket. Változás akkor állt be az ír frakció tevékenységében, mikor a Nacionalista Párt színeiben Charles Parnell, egy protestáns ír birtokos került a Tisztelt Házba. Parnell maximálisan kihasználta a parlamenti politizálás által adott lehetőségeket: obstrukcióval gátolni a parlament munkáját, amíg az le nem mond az Írországra vonatkozó törvényhozási jogáról. Parnell egyre nagyobb befolyásra tett szert a képviselők között, majd saját pártjában is. 1877-re ő válik a Nacionalista Párt legelismertebb, legbefolyásosabb vezetőjévé. Ő tartja kézben szálakat, neki van a legnagyobb befolyása és tekintélye a britekkel folytatott tárgyalások során. 1879-ben felkéri a Michael Davitt által alapított Ír Földliga elnöki tisztségére, amit természetesen el is vállal. A Földliga segítségével megakadályozta az érleli díjak nagy mértékű emelését, s akciokat szerveztek az árverésre kerülő farmok vásárlói ellen. Leghatásosabb módszertükké a teljes kiközösítés, a bojkott vált. A szó az angol Boycott kapitány nevéből ered, aki ellen először alkalmazták ezt a harci formát. Lényege, hogy senki nem vállalt nála munkát, cselédei elhagyták, nem szolgálták ki a boltban, a termést idegenekkel, rendőri védelem mellett tudta csak betakarítani, mivel a birtokosnál munkát vállalkókkal szemben is felléptek, akár erőszakkal is.

Parnell és a Földliga ellen a hatóságok vádiratot adtak ki, összeesküvéssel vádolva őket. Az eljárást azonban kénytelenek voltak leállítani. Erre válaszul a kormány szigorított büntető törvényeket hozott, amelyeket az ír képviselőknek négy napig sikerül obstrukciójukkal hátráltatni s csak mentelmi joguk felfüggesztése után tudtak az angolok elfogadtatni. E törvény alapján a Liga vezetőségét és magát Parnellt is bebörtönözték. Erre a parasztok megtagadták a bérleti díjak fizetését, az ország a polgárháború szélére került. Az angol kormány kompromisszumra kényszerül: hajlandó felfüggeszteni a büntető törvénykönyvet, szabadon engedi a bebörtönöztöket, bérlők állami segélyben részesülnek és elengedik nekik a tartozásaikat, ha a Földliga felhagy a bojkottal. Parnell 1881-ben beleegyezett a javaslatba.

A megegyezés ellenére a következő évben újra feszültté vált az ír-angol viszony. Májusban egy szakadár fēni csoport emberei Dublinban meggyilkolták Írország újonnan kinevezett alkirályát és titkárát. Törvényt hoztak újabb megtorló intézkedések bevezetésére. Az esküdtszírok helyett felállították a rendkívüli büntető törvényszékeket, amelyek három évre átvették az ítélkezést. Közben a parlamentben felértékelődött az ír képviselők szerepe. A Gladstone vezette liberális kormány csak az ír honatyák megnyerésével tudta biztosítani kormánya számára a parlamenti többséget. Ennek azonban a Home Rule felkarolása volt az ára. 1886. április 8-án benyújtotta az ír önkormányzat javaslatát. Beszédében megszabta az önkormányzat feltételeit.

1. „A különleges adók kivetése teljhatalommal és egyértelműen Írország törvényhozásának kezébe kell hogy átmenjen.” ... 2. „A vámok és a fogyasztási adók teljes hozadékát Írország javára, adósságtételeinek teljes letudására, ennek megtörténte után mérlegének fizetésére és egy ír kinstárba való folyósításra tartalékolják, hogy az ír törvényhozó testület szabad rendelkezésére maradjon fenn.” ... 3. „Ennek a törvénynek a feltételeit nem másíták meg, kivéven az ír törvényhozás részéről a koronához intézendő felirat esetén, avagy azt a másik esetet, amikor visszaállítják és működésbe hozzák a teljes gépezetet, amelynek segélyére az ír képviselők itt, míg a főrendek a Lordok Házában ülnek, úgy, hogy teljesen ugyan azon lehetőségeik legyenek alkotmányos jogaik védelmére, mint aminőkkel most rendelkeznek.”. Kitért arra is miszerint a vámok és a fogyasztási adók kivetése megmaradna a brit parlament kezében. A bírakat a felelős ír kormány nevezze ki, elmozdításuk csak a törvényhozó testület mindkét házából származó együttes felirat esetén lehetséges. A továbbiakban a brit parlament pedig nem képviselné az íreket. A javaslat elfogadása nagy előrelépés lett volna mindkét fél részéről, mivel a további függetlenségi küzdelmeknek meg lett volna a tiszta politikai terepe és lehetőséget nyújtott volna a szuverenitás alkotmányos úton való elnyerésére. A szavazáskor azonban a konzervatívok egyértelműen a javaslat ellen szavaztak, míg a liberális tábor egy része a konzervatívokkal tartott és a törvényjavaslat elbukott. Pártjának és parlamenti frakciójának megosztottsága miatt Gladstone benyújtotta a lemondását. Ezek után Parnell ellen széleskörű kampány indítottak. Megvádolták az alkirály elleni merényletben való részvétellel. Mivel a vádak nem tudták hitelt érdemlően igazolni, magánéletébe kötöttek bele. Az állandó támadások kikezdte Parnell egészségét és 1891-ben meghalt. A Nacionalista Párt és az ír nemzet egy nagyjelentőségű vezetőjét veszítette el. Halálával pártja is mindinkább veszített jelentőségéből és a nemzeti mozgalom is jelentősen meggyengült.

Az 1893-ban alakult Gael Liga a gael-ír nemzeti nyelv és a visszaállításának programját tűzte zászlajára. Sikert azonban az angol hivatalos nyelvvel szemben nem érthettek el. 1898-ban a helyi közigazgatásba bevonják a ír polgárságot, de ennek ellenére folytatódnak az önkormányzati törekvések. 1900-ban a megegyezésre törekvők létrehozzák az Egyesült Ír Nemzeti Pártot, amely tulajdonképpen az újjászervezett Home Rule mozgalom. A párt meg is egyzik a britekkel. Léteztek azonban radikálisabb csoportok is. Az Ír Szocialista Munkáspárt J. Conolly vezetésével jelentősen megerősödik, mivel a tagságát alkotó munkások jelentős pozíciókat szereznek a szakszervezetekben. Követeléseiknek sztrájkjal adnak nyomatékot. Gazdasági és jóléti helyzetük javítása mellett az önkormányzat és a teljes függetlenség kivívását tűzték ki végső céljukká. Az önkormányzati törekvések fontos erőcentrumba lesz az 1905-ben alapított Sinn Féin-mozgalom.

Felhasznált irodalom

- ☞ Emberiség Krónikája. Bp., 1992.
- ☞ Európa regionális földrajza. Szerk.: Probáld Ferenc, Bp., 1994.
- ☞ C. Desmond Greaves: Az ír válság. Bp., 1973.
- ☞ Kabdebó Tamás : A magyar-ír párhuzam és Arthur Griffith magyar történelmi forrásai. Századok 125. évf., 1991/3.-4. 309-331.
- ☞ Maron Ferenc: A három évszázados gyűlölet földje. Magyar Nemzet 25./1969. 202. sz.
- ☞ Pesti Hírlap 1843. évi évf.
- ☞ Martin Roberts: Európa története 1787-1914, Bp., 1992.
- ☞ Szőnyi Szilárd: Szent Patrick nyomában – Igen 4. évf., 1992/20, 18-19.
- ☞ Charles Townsend: Modernizáció és nacionalizmus. Világtörténet 1984/1. 50-64.
- ☞ Új- és legújabbkori egyetemes történelmi szöveggyűjtemény 1/ 2., Bp., 1970.
- ☞ Világtörténelmi Enciklopédia. 1. kötet, Bp., 1982.
- ☞ Voiht Vilmos: Bealoides. Ethnographia 100./1989. 1-4. 416-417.

Kákonyi Gellért

A „véres húsvét”

Írország, Dublin, 1916. április 24-30.

..... vitt a görög, szíve szakadt
 A lélek felsírt benne
 Lengyelország beleszakadt
 A hármasküzdelembe
 Az ír tízszer elbukhat
 De újfent a britre menne...”

Jhon Francis O'Donnell: Mi végre¹

Az angol-ír ellentét 900 éves történetre tekint vissza. Az 1916-os „Véres húsvét” nyolcvan esztendeje mérgezi a két nép viszonyát. E dolgozat koszorú, az elesettek emlékére.